

Sammendrag:

Omfang av privat øvelseskjøring blant ungdom på 16 og 17 år

Å stimulere til økt mengdetrening er ett av Vegvesenets satsingsområder for trafikksikkerhet. Den foreliggende undersøkelsen har til hensikt å avdekke hva som karakteriserer øvelseskjøring med privat ledsager og forhold som påvirker omfang av privat øvelseskjøring.

Rapporten bygger på en landsomfattende undersøkelse blant 16- og 17-åringer og deres ledsagere under privat øvelseskjøring. 22 prosent av de som fikk tilsendt spørreskjema, returnerte dette i utfylt stand. De fleste (82 %) av dem som deltok i undersøkelsen har begynt å øvelseskjøre privat, og av disse starter mange å øvelseskjøre rett etter at de fyller 16 år. I gjennomsnitt kjøres det en og en halv tur i uka. Den typiske øvelsestur med privat ledsager er av 45 minutters varighet og av 15 km lengde. De fleste øvingsturene planlegges ikke på forhånd, og 60 % av turene gjøres i kombinasjon med andre kjøreformål (ærend, besøk og lignende).

Det er små kjønnsforskjeller både når det gjelder starttidspunkt og andel som har begynt å øvelseskjøre privat. Det er likevel store kjønnsforskjeller i omfang av privat øvelseskjøring, menn øvelseskjører dobbelt så mye privat som kvinner. Dette medfører at menn trener under mer varierte forhold enn kvinner, som på sin side ser ut til å trene mest på tekniske ferdigheter. Mye av kjønnsforskjellene kan forklares ut i fra at menn har langt større interesse for bil enn det kvinner har, samtidig som de opplever mer påvirkning fra venner og foreldre til å øvelseskjøre privat. I tillegg er menn mer tilbøyelige til å kombinere øvelseskjøring med andre kjøreformål, noe som øker omfanget kraftig.

Både 16/17-åringene og ledsagere oppgir framtidig behov for bil og ønske om det å bli en bedre/sikrere sjåfør å være av stor betydning for at de øvelseskjører privat eller har tenkt å begynne med det. I tillegg er ønsket om å spare penger en viktig faktor. Det å ha lite tid og overskudd samt forventning om å ikke ha råd til å ta førerkort eller til å ha egen bil, reduserer omfang av privat øvelseskjøring. Likeledes ser mangel på kunnskap om privat øvelseskjøring ut til å redusere omfanget. Det er først og fremst troen på at det er begrensninger på hvor man kan kjøre som karakteriserer de med lite kunnskap. Det er for øvrig store fylkesvise forskjeller i andel som har mottatt

kursmateriell og deltatt på informasjonskveld om privat øvelseskjøring.

Ledsagers væremåte under øvingsturene virker også inn på omfang. Det å øve med en ledsager som lett blir irritert, utålmodig og kontinuerlig korrigerer under kjøreturen, har en negativ effekt på omfanget. Imidlertid oppleves få ledsagere å være på denne måten. Et noe uventet funn er at det å øve med en ledsager som i stor grad foreslår og planlegger øvingsturen, samt forteller hva som ble gjort riktig og feil etterpå også har en negativ effekt på omfanget. Dette kan gjenspeile at ledsager overlater lite kontroll og medbestemmelse til 16/17-åringen, noe som kan virke demotiverende.

På grunnlag av undersøkelsen kan en gi følgende anbefalinger for å øke omfang av privat øvelseskjøring:

- For å få et tilfredsstillende omfang av øvelseskjøring er det viktig at man starter tidlig med øvelseskjøring og kjører mye fra starten av. Dette tilsier at informasjonsaktiviteten må starte før man fyller 16 år.
- Både ledsager og 16/17-åring legger stor vekt på sikkerhet som motiv for å øvelseskjøre. På samme tid synes ikke mange å kjenne til den gunstige effekten et stort omfang av øvelseskjøring kan ha for ulykkesrisikoen når man slippes løs på egen hånd i trafikken. Følgelig kan informasjon om hvor mye øvelseskjøring som er optimalt, forventes å bidra til en økning i omfang av privat øvelseskjøring.
- Mange foreldre/foresatte ønsker et grundig veiledningshefte og et kurs i å være ledsager. Det skulle være relativt enkelt å utarbeide et grundigere veiledningshefte i tillegg til det som gis ut til 16 åringer og ledsagere i dag.
- Det er behov for å informere flere om at det ikke er noen begrensninger på hvor man kan kjøre og at man kan ha passasjer i bilen under privat øvelseskjøring. Dette gjelder spesielt innen enkelte fylker der informasjonsvirksomheten om privat øvelseskjøring er lite utbredt.

- Det anbefales i særlig grad å fokusere på at unge kvinner øker sitt omfang av øvelseskjøring før de får førerkort.
- Foreldre/foresatte og 16/17-åringer bør oppfordres til å benytte alle anledninger som byr seg til å foreta kombinert øvelseskjøring. Dette er på mange måter fordelaktig; risikoen ved privat øvelseskjøring antas å være svært lav, man overvinner de største barrierene mot å øvelseskjøre (mangel på tid og overskudd, økonomi), og det er god grunn til å tro at dette ikke vil øke antallet trafikkulykker totalt sett da kombinert øvelseskjøring ikke bidrar til noen ekstra eksponering i trafikken.
- Fra 1. juli 2003 må alle som fyller 16 år ha gjennomført et obligatorisk trafikalt grunnkurs på 16 timer før man får lov til å øvelseskjøre privat. Med tanke på at det er viktig å starte så tidlig som mulig å øvelseskjøre, anbefales det å stimulere ungdom til å ta kurset enten før eller rett etter at de fyller 16 år. Et slikt kurs gir en god mulighet for å informere alle om den positive effekten et stort omfang av øvelseskjøring kan ha på ulykkesrisiko når man ferdes i trafikken på egen hånd.